

IVANA PLEINEROVÁ (Praha)

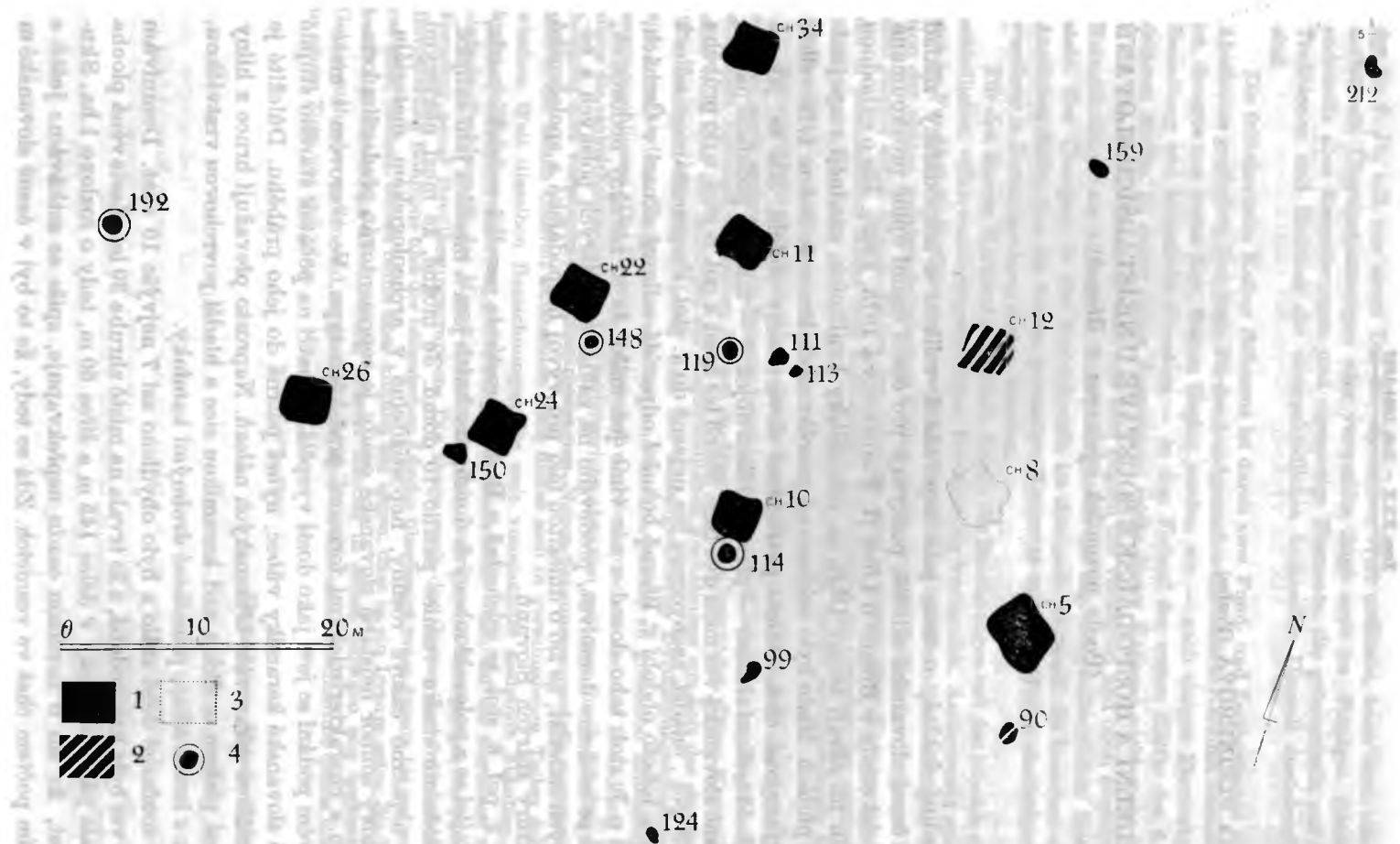
K SÍDELNÍ A HOSPODÁŘSKÉ SOUSTAVĚ U NEJSTARŠÍCH SLOVANŮ (Podle poznatků výzkumu v Březně)

Jediné doklady o tom, jaké uspořádání, velikost a hospodářský základ měla časně slovanská sídliště, poskytuje pro české území úplně prozkoumaná vesnická osada v Březně u Loun (I. Pleinerová 1975, 1965). Jde o výhodnou polohu na okraji terasy Ohře na zemědělsky kvalitních, snadněji rozpojitelných půdách. Místo bylo osídleno od pravěku až do konce 9. stol. n. l. Nevelká, ale významná část osídlení patří časně slovanskému období. Zdá se, jak na podkladě terénní situace — případ křížení objektů — tak i na podkladě nálezů, že časně slovanská ves měla dvě fáze. Starsí lze klást k pol. 6. stol. a do průběhu jeho 2. pol., mladší, zachycenou jen nejasně do 7. stol. Fragmentárnost nálezů právě z tohoto období v Březně bohužel odpovídá celkové situaci v Čechách, neboť o 7. stol. toho dosud u nás víme jen málo. Je to závažný nedostatek, neboť se můžeme domnívat, především na základě některých polských a německých nálezů, že šlo o důležitou fázi pro vývoj hospodářské a společenské struktury starých Slovanů.

V 2. pol. 6. stol. se východně u Března prostírala nevelká vesnická osada, skládající se z polozahloubených domů, zásobních jam a menších jam-sklípků. Počátečnímu stadiu vesnice patřilo 10 domů. Je možné, že mezi některými byly nepatrné časové rozdíly, nepostřizitelné v archeologickém materiálu. Nálezový soubor nejstarší slovanské osady je reprezentován především keramikou s charakteristickými formami pražského typu. Ve tvarovém i materiálovém podání se jeví jako dosti vyspělá. Nepatří na počátek starého stupně časně slovanské keramiky vůbec, nýbrž patrně do jeho průběhu. Důležité je materiálové zpracování březenských nálezů. Naprosto převažují hrnce z hlíny ostřené pískem a slídou nad keramikou sice s hladší povrchovou vrstvičkou, avšak z hrubé hlíny, promíšené drobnými kamínky.

V současné době stálo a bylo obydleno asi 7 nejvýše 10 chat. Domnívám se, že ves byla krátkodobá, a že trvala na místě zhruba 30 let. Zastavěná plocha zabírala pás podél řeky v délce 145 m a šířce 60 m, tedy o rozloze 1 ha. Skutečnost, že šlo o nevelkou osadu nepřekvapuje, spíše se setkáváme ještě s menším počtem chat ve vesnicích. Zdá se tedy, že to byl v časně slovanském

0 10 20 M

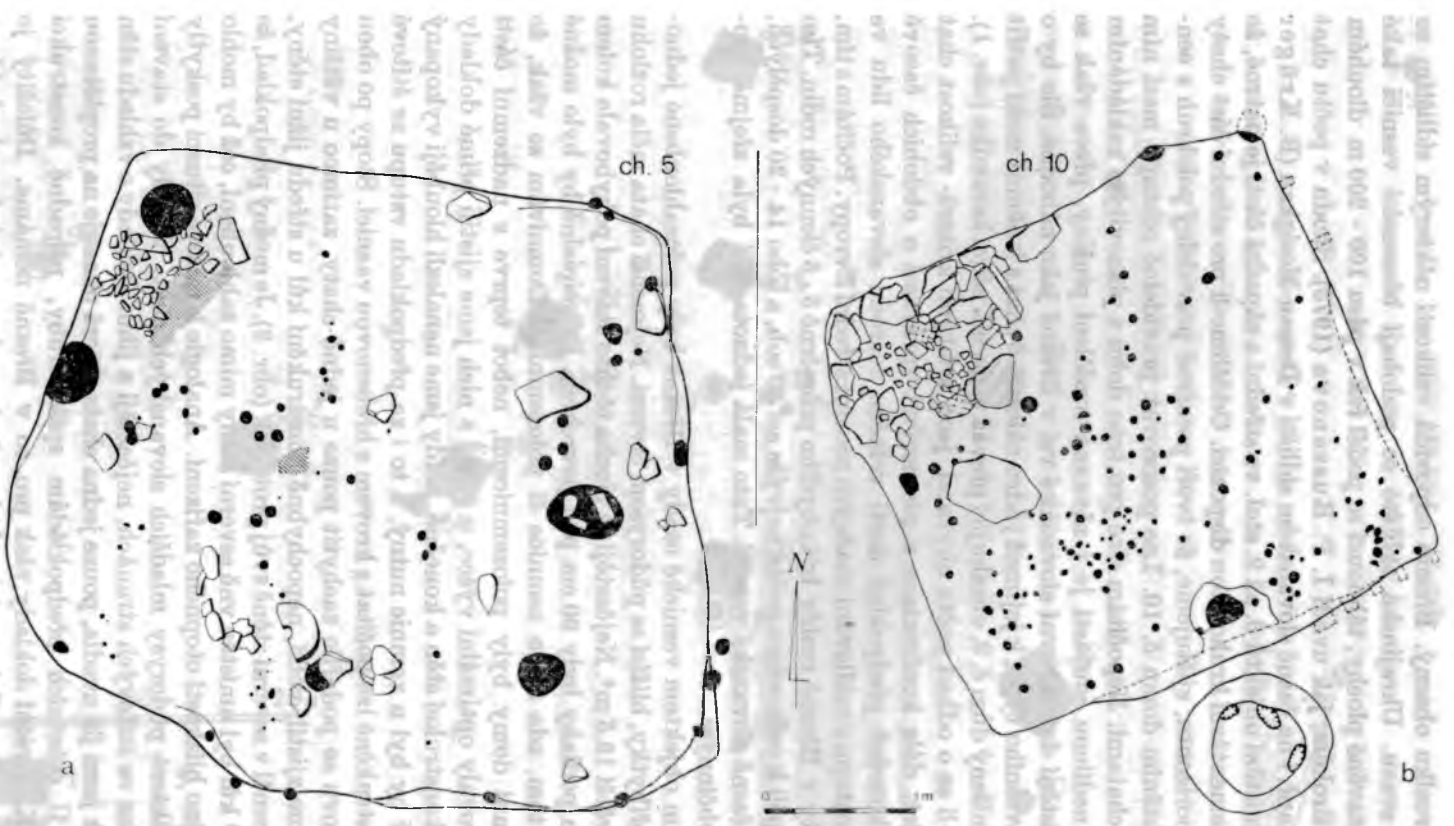

Obr. 1. Březno, okres Louny. Schematický plán části nejstarší slovanské osady ve střední partii naleziště: 1 — chaty a jámy, 2 — porušené objekty, 3 — chata stěhování narodů, 4 — obilnice

období jev vcelku obecný. Březno odpovídá velikostí některým sídlištím ze Sovětského svazu. Ukrajinská sídliště se podobají březenské vesnici také rozlohou zastavěné plochy, táhnoucí se podél řek v pásu 100 - 200 m dlouhém a 50 - 70 m širokém, jak uvádí I. P. Russanova (1973). Shodu v počtu chat nalezneme např. i na časně slovanském sídlišti v Dessau-Mosigkau (B. Krüger 1967). Z rozmístění objektů 6. až 9. stol. ve střední a západní části je patrné, že vždy šlo o elementární kruhovitou dispozici. Oddělíme-li pro střední část chaty nejstaršího horizontu, zjišťujeme, že tvoří poměrně pravidelný polokruh s centrálním umístěním domu č. 10. Lze pozorovat pravidelné odstupy mezi ním a ostatními chatami. Nepočítám sice pro tuto dobu s plánovitým zakládáním osad, jehož nedílnou součástí je i závazné rozdělení pluziny, přece však se nejví rozmístění domů první slovanské vsi v Březně jako náhodné. Šlo by o zástavbu návesního typu, k jejímuž jádru náleželo 6 chat a k němuž mohl patřit i stavebně smíšený dům č. 8, obsahující převážně germánskou keramiku (obr. 1).

Snažíme-li se o odhad počtu obyvatel, jsou určitými kritérii- velikost chat a jejich počet, dále konfrontace s písemnými zprávami o obdobích časově blízkých a konečně předpoklad dosti velkého rozrodu slovanského lidu ve fázích jeho postupu a osídlování značných prostor střední Evropy. Počítám s tím, že malé chaty v Březně mohly být obydlím průměrně 5 - 6 členných rodin. Tím bychom dospěli k celkovému počtu nejvýše asi 50 sob, z toho 14 - 20 dospělých, které žily v časně slovanské vesnici. Tato malá jednota lidí byla zřejmě společenstvím občinným.

Zakladním objektem vesnické osady v Březně byly polozahloubené jedno-
prostorové příbytky, blížící se půdorysem čtverci. Nejmenší chata měla rozlohu 7,50 m², největší 18,5 m². Nejčastěji se plocha těchto stavení pohybovala kolem 10 m². Jejich podlahy byly 90 cm pod povrchem. Principiálně by bylo možné uvažovat o tom, zda šlo o zemnice či polozemnice. Domnívám se však, že všechny tamní domy byly polozemnicemi, neboť teprve s nadzemní částí stěny vyhovovaly optimální výšce, u jedné z nich jsme zjistili přímé doklady o nadzemní konstrukci stěn a konečně, nikdy jsme nenalezli hlouběji vykopaný vchod, který by byl u zemnic nutný, a to i za předpokladu vstupu ze štítové strany. Konstrukčně lze počítat s krovem s hřebenovou vaznicí. Stopy po obou nosnících krovu se podařilo zachytit pouze u jedné chaty, zatímco u většiny ostatních jsme zjistili větší, nepochybně konstrukční kůl u středu jižní stěny, který však neměl v severní stěně svůj protějšek (obr. 2). Je možný předpoklad, že druhý nosný kůl byl umístěn vně severní stěny mimo zahloubení, což by mohlo být podmíněno blízkostí otopného zařízení. Analogie k takové situaci poskytly v Březně některé půdorysy mladších slovanských chat. Vchody do stavení předpokládám ve štítových stranách, nejčastěji z jihu. Doklady o vzhledu stěn poskytla, jak jsem již uvedla, pouze jedna chata, která ukazuje na proplétanou konstrukci. U ostatních předpokládám spíše sruby, případně konstrukci drdžkovov. Konkrétní doklady však pro to v Březně nemáme. Důležitý je poznatek, že v březanské vesnici nebyly všechny domy stejné, pokud jde o jejich vnější vzhled, podmíněný konstrukcí stěn.

Obr. 2. Březno, okres Louny: a – chata 5, b – chata 10

Vnitřní vybavení příbytků bylo prosté a skládalo se pouze z nezbytných předmětů a zařízení. Dominantou interiéru bylo otopné zařízení, vystavěné z kamenů a umístěné vždy v severozápadním rohu. Většinou to byla klenutá pec, která měla obdélníkový, spíše podkovovitý základ. Nejlépe zachovaná pec z chaty č. 11 dosahovala výšky 70 cm. Ve dvou domech bylo místo pece v severozápadním rohu otevřené ohniště. Ve třech příbytcích jsme zjistili mimo hlavní topeniště v severozápadním rohu ještě zbytky malého, odděleného ohniště v jiné části chaty. Myslím, že mohlo jít o ohniště, používané příležitostně při nějakém pracovním postupu, vykonávaném v chatě. Určitý prostor pro dílenskou práci, kterou bylo nutno za nepříznivého a chladného počasí vykonávat uvnitř, bych lokalizovala do západní části chat. Zdá se, že se tam poněkud více soustřeďují stopy po malých kolících, roztroušené po udusané podlaze polozemnic a odpovídalo by tomu i umístění druhého ohniště. Další důležitou součástí interiéru byla jistě pryčna nebo upravené a vymezené místo pro lež. Ačkoliv jsme po něm přímé stopy nezjistili, lze je celkem bezpečně situovat do blízkosti pece, vzhledem k předkládaným nutným rozměrům, k severní stěně obydlí.

Časně slovanská ves v Březně měla výrazně zemědělský charakter. Dokládá to jak poloha osady, zvolené krajinné i půdní prostředí, tak i nálezy. Zvířecí kosti, které určoval A. Novotný¹ dosvědčují chov dobytka s nejvýraznějším podílem druhu *Bos t.* 52% určitelných pozůstatků patří hovězímu dobytku, 22% prasecti, 11% ovci nebo koze, 10% ptákům, o něco méně než 2% koni, stejně jelenu a psu. Celkově je 98% domácích zvířat a 2% lovné zvěře. Pokud jde o hovězí dobytek, bylo v Březně podle nalezených částí lebek dolčzeno plemeno s krátkými sklopenými rohy. Velmi důležitý je nálezkostí kastráta- vola- z jedné zásobní jámy z mladší fáze časně slovenského osídlení. Souhrnně lze říci, že druhy, dochované v Březně, s výjimkou psa a koně vesměs sloužily jako zdroj masité potravy. Hovězí dobytek poskytoval snad i mléko a byl používán k tahu.

Nálezy obilí, semen a plevelů, případně jejich otisky na keramice, které určoval Z. Tempír², dokládají pěstování už tkových rostlin. Hlavní pozornost byla věnována obilovinám, pěstovaly se též luskoviny a z technických plodin konopí. Nejvýznamnější plodinou byla pšenice obecná (*Triticum aestivum*), relativně velmi prošlechtěná a náročná na stav pole, což zpětně ovlivňovalo vývoj agrotechniky. Soustavou hospodaření byl asi přílohový systém. V porovnání s celkovou situací ve střední Evropě byla úroveň zemědělců pěstitelů v Březně velmi dobrá. Zdá se, že Slované přišli do našich zemí již s vyspělými agrotechnickými znalostmi.

Dalšími doklady o rostlinné výrobě jsou rotační mlýnské kameny, které jsme našli především v zásobních jamách, kde patrně sloužily poškozené

¹ A. Novotný, *Zpráva o rozboru osteologického materiálu z Března*, AÚ ČSAV Praha, 14.10.1964.

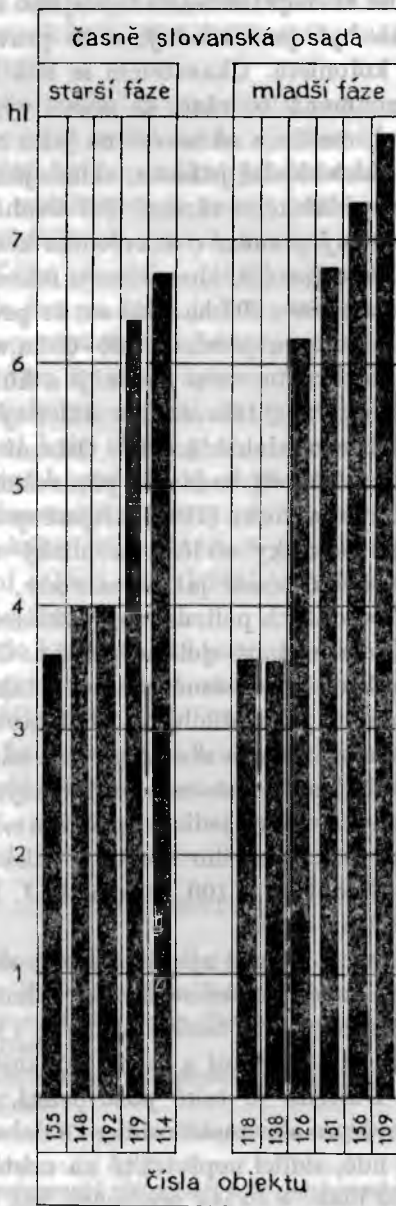
² Botanická analýza Z. Tempíra je uvedena v práci I. Pleinerová 1975.

exempláře k uzavření jejich ústí. Jde o typ mlýna, skládajícího se z běhounu a zcela provrtaného ležáku. Je důležité, že všechny v Březně nalezené běhouny měly u otvoru zřetelné jamky pro papřici, což bývalo dosud pokládáno až za prvek mladší. Nedohotovené zlomky a polotovar žernovu z jámy 119 svědčí o místní výrobě rotačních mlýnských kamenů. V osadě byl řemeslník, který vyráběl žernovy při nejmenším pro potřebu vesnice. Otázkou jejich suroviny jsme se zatím ještě blíže nezabývali.

Velké hliněné vany-pražnice, jejichž části jsme v Březně našli, sloužily především k získání suchého a čistého obilí, což potvrzují jak národopisné analogie, tak i nálezové okolnosti, neboť se na většině nalezišť objevují tam, kde bylo v podzemních i nadzemních sýpkách skladováno obilí a kde můžeme s podobnými pracovními postupy počítat. O jejich dalším možném využití zde nebudem uvažovat, chtěla bych jen zdůraznit, že při úvahách o funkci je třeba přihlížet nejen ke tvaru, ale i k materiálovému zpracování a především k velikosti, takže je nutno odděleně posuzovat malé exempláře. Velké vany mohly příležitostně přebírat funkci menších talířů, avšak naopak to možné nebylo. Březenské zlomky a části se shodují s mladšími slovanskými exempláři, známými z řady nalezišť ze Sovětského svazu, Polska, Československa a Německa. Stejně jako na jiných lokalitách byly zhotoveny z hlíny, promíšené trávou a proutky, což jim zaručovalo pevnost a bránilo praskání při sušení. Do žádaného tvaru byly vymodelovány na pevné podložce z prken, jejíž otisky jsou znatelné na spodní straně pražnic. Některé byly poměrně dobře vypáleny, jiné jen slabě.

Ke skladování obilí sloužily hlubší, většinou kotlovité zásobní jámy. V jednom případě se vyskytl pravidelný, dížovitý tvar a v jednom — u obilnice 156 — která patří mladší časné slovanské fázi, to byl tvar hrůskovitý s úzkým hrdlem, jak jej známe z řady slovanských nalezišť, datovaných do doby pozdější, nejčastěji do 9. stol. n. l. Obilnicemi v Čechách se zabýval především J. Kudrnáč (1958), takže se omezím jen na otázku jejich kapacity. Obsahy časné slovanských sil v Březně, kterých jsme v obou fázích zjistili 11, se pohybovaly od hodnot 3 hl až téměř k 8 hl (obr. 3). Celkem je to množství malé, které posuzováno jak jednotlivě, např. v relaci chaty 10 a k ní patřícího sila 114, tak i vzhledem k celkovým zásobám obilí, uloženým v zemi (při schematické představě současné funkce všech jam), konfrontujeme-li je s počtem chat, by odpovídal o asi třetině množství, které by podle obvyklých předpokladů bylo nezbytné pro výživu, reprodukci a menší nadprodukt. Jako pracovní domněnku lze vyslovit, zda do podzemních sýpek v Březně nebylo ukládáno pouze obilí pro osev, což by bylo v souladu s předpokladem trojnásobných výnosů. Kdyby tomu tak nebylo, lišily by se diametrálně skutečná spotřeba a výnosy od všech dosavadních odhadů. Nerozřešenou otázkou však je, kde mohlo být v Březně uloženo ostatní obilí.

Je obtížné, vlastně téměř nemožné v časné slovanském období stanovit relaci mezi oběma složkami zemědělského hospodaření — chovem dobytka a pěstováním užitkových rostlin. Byla-li v Březně konstatována poměrně vy-

Obr. 3. Březno, okres Louny. Diagram kapacity obilnic časně slovanského osídlení

soká úroveň agrotechniky tehdejších usedlíků znamená to nejen určitou pěstitelskou tradici, ale i praxi, takže jistě nelze pěstování užitkových rostlin považovat za odvětví vedlejší. Nakolik můžeme z této situace vyvozovat obecnější závěry, vyjasní asi výsledky nových výzkumů. Domnívám se však již nyní, že i na jiných současných nalezištích se patrně setkáme s pěstováním

užitkových rostlin jako se základní součástí tehdejšího zemědělského systému. Význam chovu dobytka byl jistě značný, a to pravděpodobně všeobecně u prvních slovanských kolonistů. Ukazatelem se zdá být převládající podíl hovězího dobytka. Neznamená to však, že musel výrazně převažovat nad pěstováním zemědělských rostlin a ukazovat na jeho nižší úroveň.

Ves musíme chápat jako sídelní jednotu, skládající se z osady — zastavěné plochy a jejího hospodářského zázemí. Při úvahách o velikosti tohoto zázemí máme v Březně cenný pramen v uzavřeném krajinném celku, v němž bylo sídliště umístěno. Jde o polohu, ohraničenou řekou, vrchem a terénními vlnami, celkem o rozloze asi 180 - 200 ha. Zdá se, že pro pěstování obilí nejlépe vyhovovala a mohla postačovat plocha cca 50 - 60 ha, sahající od osady k ohbí potoka, které je zhruba rozhraním mezi snadněji a hůře rozpojitelnou zemí. V této souvislosti bych znovu chtěla zmínit důležitý nález kostí tažného zvířete — vola, který v Březně dokládá orbu. Ostatní území mohlo být využíváno k pastvě dčbytka. Někteří badatelé, především polští historikové H. Łowmiański (1967), Z. Podwińska (1971), zřejmě správně uvádějí, že nejin-tenzněji byl slovanskými usedlíky obléhán blízký okruh, těsně se připínající k osadě. Malá políčka, téměř jakési zahrady, mohla přinášet dosti vysoké výnosy na rozdíl od dalších polí, asi nepravidelně rozmístěných v okolí. Poloha těchto polí dávala možnost delšího přílohu. Celá pěstivelsky využívaná plocha v Březně, jak okruh v těsné blízkosti, tak poněkud vzdálenější políčka s místy, ponechanými jako příloh, by představovala 25 - 30% areálu celého hospodářského zázemí. Zhruba stejná plocha nám vyjde i propočtem, konfrontujeme-li předpokládaný počet osob s obvyklým, spíše poněkud nižším odhadem nutné plochy k výživě jedince, počítáme-li přitom s delším přílohem. Rámcově souhlasí plocha celého areálu s odhadem, k němuž dospěl pro německé území pro období asi o 100 let mladší J. Herrmann (1968) na základě hustoty slovanských nálezů.

V nálezové situaci jsme v Březně zjistili několik skutečností, které mají význam pro posouzení celkového způsobu života a hospodaření tehdejší vesnice. Jsou to především superpozice časově blízkých i vzdálenějších objektů. Orientace chat 8. stol. se v porovnání s časně slovanskými domy jeví jako neorganická a odlišná. Důležité je také pozorování, týkající se množství nálezů. Počítáme-li celkově pro slovanské osídlení s dobou od pol. 6. do konce 9. stol., strávili by tam lidé, sídlící nepřetržitě na místě 300 - 350 let. Na to by bylo zjištěných nálezů málo, a to jak předmětů, tak i objektů. Předpokládám určité menší posuny podél Ohře a po čase návraty na stará místa. Důvodem mohlo být vyčerpání půdy v bezprostřední blízkosti, omezená životnost obydlí a konečně snad i příčiny hygienické. Přicházející Slované se dostali do tak řídké obydleného území, že nebyli zprvu nijak omezeni a mohli hospodařit jen na těch nejlepších a vesnici nejbližších pozemcích. Mohlo být výhodnější po čase vyhledat nové místo pro ves i hospodářské zázemí. Domyslíme-li tuto situaci a počítáme-li po čase s návratem na shodné místo, představuje v podstatě systém jakéhosi dlouhodobého přílohu s posunem osady. Zatím

bylo zjištěno současné sídliště 2,5 km na východ od Března po toku Ohře na okraji Loun. V Lounech byla ještě další osada, vzdálená opět 2 km na východ od zmíněného sídliště.

Nakolik má tento předpoklad obecnější platnost je zatím otázkou. Je však možné, že s ním lze spojovat určitá fakta, zjištěná i na jiném území. Je totiž zajímavé, že na Ukrajině byly na některých místech, např. u obce Korčak, odkryty v nevelkých vzdálenostech osady, mezi nimiž lze zjistit drobné chronologické rozdíly, následnosti, i když námcově patří staršímu slovanskému období. Z. Hilezer-Kurnatowska (1967) zjistila v Polsku řadu vesnic, jejichž trvá-li odhaduje jen na dobu jedné generace. Na některých z těchto lokalit lze pozorovat znovu po delší době stopy osídlení. I když je jisté možné tuto okolnost vysvětlit tím, že místo bylo znovu obsazeno, neboť bylo vhodné k osídlení, není tím zodpovězena otázka, proč byly takové polohy vůbec opouštěny. Posuny osad byly zjištěny i na území NDR, někdy je lze snad vysvětlit změnou místních podmínek, např. stavem hladiny spodní vody, jak to prokazuje J. Herrmann (1973) pro různá sídliště u Tornow.

V rané fázi slovanského osídlení, těsně po zabrání nových území, bych uvažovala o překládaní celých sídelních okrsků, které bylo snadno proveditelné pro celkově malou hustotu osídlení.

V Březně nelze až do konce 8. stol. počítat s dlouhodobým, nepřetržitým sídlením na místě. Teprve v 9. stol. naznačuje rozrůstání vesnické osady, že se tam slovanské osídlení více stabilizuje, což jistě odráží celkovou situaci v této části Čech, kde hustne síť osídlení a kde jsou v té době již asi vytvořeny závislosti mezi jednotlivými osadami, případně skupinami vsí.

LITERATURA

- Herrmann J. 1968, *Siedlung, Wirtschaft und gesellschaftliche Verhältnisse der slawischen Stämme zwischen Oder/Neisse und Elbe*, Berlin.
- 1973, *Die germanischen und slawischen Siedlungen und das mittelalterliche Dorf von Tornow, Kr. Calau*, Berlin.
- Hilezerówna Z. 1967, *Dorzecze górnej i środkowej Obry od VI do początków XI wieku*, Wrocław-Warszawa-Kraków.
- Krüger B. 1967, *Dessau — Mosigkau. Ein frühslawischer Siedlungsplatz im mittleren Elbegebiet*, Berlin.
- Kundrnáč J. 1958, *Staroslovanské obilnárství v českých zemích*, Památky archeologické, 49, s. 478 - 498.
- Łowmiański H. 1967, *Początki Polski, III*, Warszawa.
- Pleinerová I. 1965, *Výzkum osady z doby stěhování i národů a z doby slovanské v Březně u Loun*, Archeologické rozhledy 17, s. 495 - 529.
- 1975, *Březno. Vesnice prvních Slovanů v severozápadních Čechách*, Praha, Památky naší minulosti, 8.
- Podwińska Z. 1971, *Zmiany form osadnictwa wiejskiego na ziemiach polskich we wcześniejszym średniowieczu. Żreb, wieś, opole*, Wrocław.
- Rusanova I. P. 1973, *Slavjanskije drevnosti VI - IX vv. meždu Dneprom i Zapadnym Bugom*, Moskva, Arch. SSSR, E1-25.

ZUR SIEDLUNGS- UND WIRTSCHAFTSWEISE DER ÄLTESTEN SLAWEN IN BÖHMEN AUFGRUND DER GRABUNGSERGEBNISSE AUS BŘEZNO

IVANA PLEINEROVÁ (Praha)

Zusammenfassung

Über Grösse, Anordnung und Wirtschaftsgrundlage der frühslawischen Siedlungen in Böhmen gibt bislang nur das vollständig ausgegrabene Dorf bei Březno, Bez. Louny Auskunft. Der Fundort ist von der Vorzeit bis in das 9. Jh. besiedelt gewesen. Für das frühslawische Dorf heben sich zwei Siedlungsphasen ab. Die ältere beginnt um die Mitte des 6. Jhs. und setzt in der zweiten Hälfte dieses Jhs. fort, die jüngere ist unklar im 7. Jh. fassbar. Unter „Dorf“ verstehen wir eine Siedlungseinheit, die sich aus der bebauten Fläche und der Wirtschaftsfläche zusammensetzt. In Březno bildet der Platz, an dem das Dorf angelegt wurde und seine Umgebung ein deutliches landschaftliches Ganzes und stellt somit eine wichtige Quelle zur Erkenntnis der Grösse eines derartigen Areals dar.

Die bebaute Fläche der älteren Phase des Dorfes nimmt einen Streifen von etwa 1 ha Ausmass längs der Eger ein. Als Objekten wurden Grubenhäuser, Vorratsgruben und kleine Gruben — Keller festgestellt. Es handelt sich offenbar um eine kürzere Besiedlung des Platzes von annähernd 30 Jahren. Die Grubenhäuser bildeten einen recht regelmässigen Halbkreis mit Haus Nr. 10 in zentraler Stellung und reihen die Siedlung zum Dorfplatztyp. Den Kern bilden 6 Grubenhäuser, zu denen vielleicht auch der Mischbau — Haus Nr. 8 — gehörte mit vorwiegend germanischer Keramik. Zu gleicher Zeit standen und wurden vermutlich 7, höchstens 10 Grubenhäuser bewohnt. Es waren Kleinfamilienhäuser, die durchschnittlich 5 - 6 Personen als Wohnung dienten. Die Zahl der Dorfbewohner betrug demnach nicht mehr als 50 und sie bildeten eine Dorfgemeinschaft.

Die besterhaltenen Objekte im frühslawischen Dorf bei Březno sind die Wohnhäuser, es sind durchweg einräumige rechteckige Grubenhäuser. Die Bodenfläche bewegt sich am häufigsten um 10 m², der Fussboden liegt etwa 90 cm unter der Oberfläche. Als Überdachung setzen wir ein Satteldach mit Dachstuhl und Firstpfetten voraus. Die Eingänge dürften an den Giebelseiten gewesen sein, zumeist wohl an der nach Süden gerichteten. Über die Wandkonstruktion — Flechtwerkwände — sind wir nur in einem Falle unterrichtet. Bei der Mehrzahl der Häuser möchten wir aber lieben an Flockbauweise denken bzw. an eine Wandkonstruktion aus waagerechten Balekn und senkrechten Pfosten. Die Heizanlage bildete die Dominante des Innenraums, war aus Steinen erbaut und stets in der Nordwestecke angebracht. Obwohl wir unmittelbare Spuren einer Bettstelle nicht angetroffen haben, möchten wir sie — wohl zu Recht — an der Nordwand in Ofennähe situieren.

Der Landwirtschaftliche Charakter der Siedlung ist unmittelbar durch Funde von Haustierknochen und Getreidekörnern, Samen von Nutzpflanzen und Unkraut bezeugt. Nach der osteologischen Bestimmung von A. Novotný war der Anteil des Rinds (*Bos taurus*) im Tierknochenmaterial bedeutend, wichtig ist der Fund von Kastratenknochen (Ochs). Nach der Bestimmung von Z. Tempřr war die wichtigste Getreidesorte Saatweizen (*Triticum aestivum* L.). Als Wirtschaftssystem ist Feldgraswirtschaft mit langer Brache anzunehmen. Im Vergleich mit der Situation im restlichen Mitteleuropa ist das Niveau von Ackerbau und Viehzucht in Březno hoch. Augenscheinlich brachten die ersten Slawen in Böhmen bedeutende agrotechnische Kenntnisse mit ins Land. Als weitere Belege der Getreideproduktion sind die Handdrehmühlen (alle gefundenen Läufersteine besitzen deutliche Querstiftgrübchen) und Röstpfannenfragmente (Tonwannen) und Getreidegruben anzusehen.

Das Fassungsvermögen der Getreidespeicher bewegt sich von 3 bis etwa 8 hl und ist in seiner Gesamtheit verhältnismässig niedrig.

Es hat den Anschein, dass im frühslawischer Zeit, möglicherweise bis in das ausgehende 8. Jh., mit einer Dauerbesiedlung des Platzes nicht gerechnet werden darf. Das resultiert einmal aus der kleinen Anzahl zeitgleicher Objekte und aus den Überschneidungen, zum anderen aus der unterschiedlichen Orientierung der Grubenhäuser in den einzelnen Besiedlungsphasen. Die Siedlung mag in einem bestimmten Bereich längs der Eger mehrmals verlegt worden sein und kehrte nach einer gewissen Zeit auf ihren ursprünglichen Platz zurück. Diese Situation stellt das System einer langen Brache verbundenen mit Verlegung des Dorfes dar. Erst im 9. Jh. dürfen wir in Březno eine Dauerbesiedlung voraussetzen, wie Anwachsen und Ausweitung des Dorfes zeigen.

I. Blatná, okr. Blatná

V roce 1942 byl nalezen slavný hrob v okolí části nádoby prašického typu.

Uloženo: Moravské muzeum v Brně

Lit. J. Pospíšek (1948), s. 180.

II. Blatná — obec Blatná-Lutobít, okr. Prostějov

V roce 1922 byla odkryta slavný hrob v nasdobená nádobě s mnoha keramičnými okrajemi.

Uloženo: Muzeum v Prostějově.

Lit. A. Gojtswald (1924), s. 39, I. L. Červinka (1928), s. 148; M. Chyba-rod (1930), s. 11; I. L. Červinka (1942a), s. 387, obr. 1; J. Pospíšek (1948), s. 180, tab. IV / 6.

III. Blatná, okr. Olomouč

Z bývalé Jungmannovy obilny se v zářijové M. Chyby duchovské byly nádobí prašického typu s nádobí; jde zejména o pšičiční nádobí.

Uloženo: Muzeum v Olomouci.

Lit. I. L. Červinka (1942b), s. 388; J. Pospíšek (1948), tab. IV: 1 - 6.

IV. Blatná, okr. Brno-venkov

V roce 1942 byl v roce 1942 nalezen slavný hrob v nádobě prašického typu.

Uloženo: Moravské muzeum v Brně.

Lit. I. L. Červinka (1942c), s. 387.

V. Blatná — okres Blatná I (místní)

V roce 1948 byla v Prostějově v blízkosti části nádobí odkryta jáma s nádobí, a vyznačeno bylo možno rekonstruovat čtyři nádobí prašického typu s plochými dny.